

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาทางด้านทุพโภชนาการ นับเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับประเทศไทยและอีกหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศด้อยพัฒนาจะประสบกับปัญหาภาวะโภชนาการต่ำกว่าเกณฑ์ ทำให้ประชากร เกิดโรคขาดสารอาหารจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ของประเทศนั้นๆ ทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า ในอดีตที่ผ่านมา ประชากรไทยประสบกับปัญหาการขาดสารอาหาร ที่สำคัญคือ โรคขาดสารอาหารประเภทโปรตีน และพลังงาน โรคโลหิตจาง และโรคขาดสารไอโอดีน (อบเชย วงศ์ทอง, 2541) ประชากรในกลุ่มทารกแรกเกิด เด็กวัยก่อนเรียน เด็กในวัยเรียน และหญิงมีครรภ์ เป็นกลุ่มประชากรที่เผชิญกับปัญหานี้มากที่สุด

รัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาการขาดสารอาหารของประชากร โดยกำหนดนโยบายแผนอาหารและโภชนาการ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) เน้นการแก้ไขปัญหาทางด้านทุพโภชนาการ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กนักเรียนและในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ได้กำหนดนโยบายอาหารและโภชนาการ เพื่อแก้ไขปัญหาโรคขาดสารอาหารซึ่งมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและพัฒนาประชากร โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 6-19 ปี ให้มีการเจริญเติบโต รูปร่างสูงใหญ่สมวัยได้สัดส่วนเหมาะสม สุขภาพแข็งแรง เพื่อส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ก็ได้มุ่งเน้นที่จะพัฒนาสุขภาพของทรัพยากรมนุษย์เช่นกัน และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ยังคงมุ่งเน้นการพัฒนาคอนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง สมบูรณ์ สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีสภาพแวดล้อมดี มีเมืองและชุมชนน่าอยู่

ถึงแม้ว่าในอดีตปัญหาภาวะโภชนาการต่ำกว่าเกณฑ์จะได้รับการแก้ไขให้ลดจำนวนลงบ้างแล้วก็ตาม แต่ปัจจุบันปัญหาโภชนาการไม่ได้มีแต่ปัญหาทุพโภชนาการ หรือปัญหาการขาดสารอาหารเท่านั้น แต่กำลังมีปัญหาโภชนาการใหม่ที่กำลังคุกคามประชากรไทย โดยเฉพาะใน

เด็กนักเรียน นั่นคือปัญหาภาวะโภชนาการเกิน ซึ่งนับเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงไม่แพ้กัน เพราะก่อให้เกิดปัญหาโรคอ้วน จากการสุ่มสำรวจภาวะโภชนาการเมื่อปี พ.ศ. 2543 ในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตเมืองของจังหวัดทั่วทุกภาคของประเทศไทย พบว่ามีภาวะโภชนาการเกินร้อยละ 13.6 จากจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 9,252 คน นอกจากนี้ยังพบอีกว่า เด็กที่อ้วนตั้งแต่เล็ก จะมีโอกาสเป็นผู้ใหญ่ที่อ้วนถึงร้อยละ 25 แต่ถ้าอ้วนตั้งแต่วัยรุ่นก็จะโตเป็นผู้ใหญ่ที่อ้วนถึงร้อยละ 75 (ศิริบงกช ดาวดวง, 2545) จะเห็นว่าภาวะโภชนาการเกินที่ส่งผลทำให้เกิดโรคอ้วน นอกจากจะเป็นปัญหาคุณภาพประชากร โดยเฉพาะวัยเด็กและเยาวชนไทยแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพเมื่อเข้าสู่ผู้ใหญ่อีกด้วยและกำลังเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่งของประเทศไทย

ภาวะการขาดสารอาหาร การได้รับสารอาหารเกิน และการเกิดโรคอ้วนในเด็กนักเรียนล้วนแล้วแต่มีสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะดังกล่าว ปัจจัยที่สำคัญได้แก่บริโภคนิสัยของนักเรียน กล่าวคือเมื่อนักเรียนมีบริโภคนิสัยที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสมกับสรีระภาพของเด็ก มีความเชื่อที่ผิดๆ เกี่ยวกับอาหารและการให้ค่านิยมสูงต่ออาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการต่ำ แต่มีสถานภาพในสังคม ก็จะทำให้ประสบปัญหาโภชนาการได้ (วลัยทิพย์ สาขลวิจารณ์, 2538)

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆอีกหลายประการที่มีผลกระทบทำให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคของนักเรียนได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ที่สะสมมาแต่เด็ก ระดับความรู้ของนักเรียน กิจกรรมของนักเรียน สิ่งแวดล้อม รายได้ของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมในการบริโภคทั้งสิ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาถึงบริโภคนิสัยกับภาวะโภชนาการของเด็กนักเรียน เพื่อจะศึกษาการบริโภคอาหารและเพื่อประเมินภาวะโภชนาการของนักเรียน โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษากับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ เนื่องจากนักเรียนในวัยนี้มีความเจริญเติบโตทางด้านร่างกายและการเปลี่ยนแปลงทางสรีระที่เห็นได้ชัดเจน มีลักษณะการพัฒนาทางสรีระที่ใกล้เคียงกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะปานกลางลงไป ซึ่งเป็นกลุ่มที่คาดว่าจะมีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาโภชนาการ นอกจากนี้โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ยังเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตของสังคมเมือง ซึ่งเป็นสังคมที่อาหารและวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามีอิทธิพล และจากผลการเฝ้าระวังภาวะโภชนาการในเด็กชั้นประถมศึกษาทุกสังกัดในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 92,775 คน โดยดำเนินการมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2541 – 2544 พบว่ามีนักเรียนที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน 8,667 คนคิดเป็นร้อยละ 9.3 และมีนักเรียนที่ส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์จำนวน 7,321 คนคิดเป็นร้อยละ 7.8 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่, 2544) และจากการศึกษาในเรื่องความชุกของโรคอ้วนและโรคไขมัน

ในเดือนตุลาคม ในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2,537 คน พบว่ามีภาวะโภชนาการเกินร้อยละ 15.72 โดยมีโรคอ้วน คิดเป็นร้อยละ 5.83 เริ่มอ้วนร้อยละ 6.07 และท้วมร้อยละ 3.82 (ศักดิ์ดา พริงคำภูและคณะ, 2545) ทั้งนี้ผลการศึกษาที่ได้ จะเป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินงาน เพื่อแก้ไข ป้องกันและส่งเสริมให้นักเรียนมีภาวะโภชนาการที่ดีมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบริโภคนิสัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาภาวะโภชนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบริโภคนิสัยกับภาวะโภชนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่
กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการเทียบขนาดประชากรต่อขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของคาร์วิน เฮนเดล(1977) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ปริมาณกลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 คน จากจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ทั้งหมด 509 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษารั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงนิสัยในการบริโภคอาหารและภาวะโภชนาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บริโภคนิสัย หมายถึง การประพฤดิหรือปฏิบัติที่เกี่ยวกับอาหารของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยแบบแผนของการรับประทานอาหาร ความถี่ในการรับประทานอาหารแต่ละชนิดและอาหารที่นิยมบริโภค

2. ภาวะโภชนาการ หมายถึง สภาพหรือสภาวะของร่างกายของเด็กวัยเรียน ซึ่งมีผลจากการได้รับสารอาหารที่รับประทาน สามารถประเมินได้จากการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง โดยใช้ค่าน้ำหนัก

ต่อส่วนสูงเป็นตัวบ่งชี้ แล้วนำไปเทียบกับกราฟแสดงเกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2542

3. นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2545 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. เป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปเป็นแนวทางในการวางแผนทางด้านโภชนาการ เพื่อส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน มีสุขภาพที่ดี
2. เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานการศึกษาครั้งต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved